

Kijk!

De ontwikkeling van kleuters beter in beeld

Inleiding

Als ouder of verzorger bent u zeer betrokken bij de ontwikkeling van uw kind, en wilt u goed geïnformeerd worden. Onze visie is dat zowel de bevindingen van de ouders als die van de leerkracht m.b.t. de ontwikkeling een kind van belang zijn om het kind goed te kunnen begeleiden. Kijk! maakt inzichtelijk waar een kind op de diverse ontwikkellijnen zit. Hierdoor krijgen we een scherper beeld van de individuele ontwikkeling en behoeften van een kind van 4 tot 6,5 jaar.

Tijdens een gespreksavond kan aan de hand van een uitdraai uit dit digitale leerlingvolgsysteem de actuele ontwikkeling van een kind met de ouders worden besproken. Ouders kunnen vragen hebben waar de leerkracht geen weet van heeft en omgekeerd kan de leerkracht iets zijn opgevallen dat voor ouders nieuw is. Ouders en leerkracht vormen twee essentiële informatiebronnen die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor opvoeding én leren.

Uitgangspunt

Uitgangspunt van Kijk! is dat het bij ontwikkeling en leren van jonge kinderen draait om brede veranderingen, inzichten en mogelijkheden op cognitief, zintuiglijk en sociaal-emotioneel vlak. De leerkracht die werkt met Kijk! verkrijgt door observatie op systematische wijze informatie over de totale ontwikkeling van de kinderen. Met deze informatie kan zij nog beter inspelen op de ontwikkelingsbehoeften van de kinderen. Zij komt op grond van haar bevindingen tot een passend en doelgericht activiteitenaanbod voor individuele leerlingen, kleine groepjes kinderen, of de groep als geheel.

Basisvoorwaarden

Kijk! stelt dat kinderen alleen goed tot leren komen als aan een aantal basisvoorwaarden voldaan wordt. Het gaat om de volgende basiskenmerken:

- Vrij zijn van emotionele belemmeringen. Dit kenmerk komt in er in essentie op neer dat een kind lekker in zijn vel zit.
- Nieuwsgierig, ondernemend en onderzoekend zijn. Een nieuwsgierig kind toont een gezonde mate van ondernemingslust. Een nieuwsgierig kind is een kind dat durft, dat er op af gaat en niet bang is om te falen.
- Zelfvertrouwen hebben. Een kind met zelfvertrouwen voelt zich competent, is trots op wat het kan, reageert niet krampachtig of angstig op mislukkingen en weet ook van zichzelf wat het wel en niet goed kan.

Een kind dat lekker in zijn vel zit, zal zich goed en vlot ontwikkelen. Het is van nature nieuwsgierig naar de wereld om hem heen. Nieuwe dingen schrikken hem niet af, maar zijn juist interessant en vormen een uitdaging om spelenderwijs te ontdekken en te ervaren. Voorbeelden van wat de leerkracht beoordeelt, is of een kind zelf keuzes durft te maken en

of het meedoet met een kringgesprek.

Wanneer de hierboven beschreven basiskenmerken in mindere mate aanwezig zijn, wordt bekeken of er sprake is van een aantal risicofactoren. Dit zijn kenmerken in het handelen van kinderen die hun ontwikkeling bemoeilijken of zelfs in de weg kunnen staan. Voorbeelden van risicofactoren zijn impulsiviteit, selectieve aandacht, passiviteit, gebrekkige analyse en structurering (moeite met het ordenen en verwerken van informatie), moeite met het toepassen van het geleerde in nieuwe situaties of snel vermoeid zijn.

Betrokkenheid

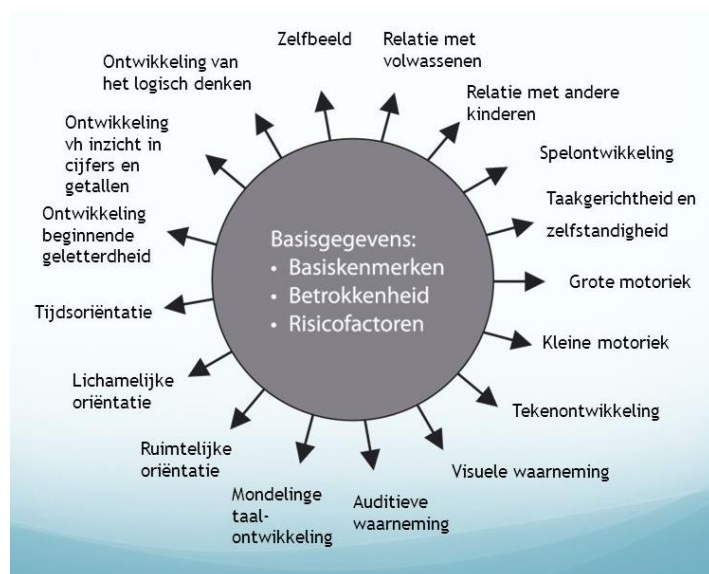
Een andere voorwaarde voor ontwikkeling is betrokkenheid. Een betrokken activiteit leidt tot ontwikkeling. Betrokkenheid is meer dan bezig zijn alleen. Een kind moet activiteiten niet uitvoeren omdat die hem zijn opgedragen, maar omdat het kind uit zichzelf wil handelen. Betrokkenheid zegt iets over de mate waarin een kind geboeid is, vol overgave bezig is. Het richt alle aandacht op de bezigheid van dat moment en vergeet als het ware de tijd en de wereld om zich heen. Het kind is gedreven om ergens greep op te krijgen, iets voor elkaar te krijgen. Deze gedrevenheid komt voort uit een natuurlijke nieuwsgierigheid. Een kind dat betrokken bezig is, ontwikkelt zich.

Een voorbeeld van wat de leerkracht beoordeelt, is of een kind enthousiast reageert bij een activiteit, opdracht of spel.

Bij het observeren en beoordelen van betrokkenheid maakt Kijk! gebruik van de Leuvense betrokkenheidschaal voor kleuters. Er wordt uitgegaan van een reeks van betrokkenheidssignalen. Aan de hand hiervan worden vijf niveaus van betrokkenheid onderscheiden, namelijk niveau 1 tot niveau 5. De gemiddelde betrokkenheidscore bedraagt 3,5. Ligt de beoordeling op of boven deze grens dan is er sprake van een redelijke tot goede betrokkenheid.

Ontwikkelingsgebieden

De basiskenmerken, risicofactoren en betrokkenheid zeggen samen iets over de aanwezige basisvoorwaarden om tot ontwikkeling te komen. Om de ontwikkeling op cognitief, sociaal-emotioneel en zintuiglijk gebied in kaart te brengen, zijn daarnaast 17 ontwikkelingsgebieden omschreven. Schematisch is de opbouw van Kijk! samengevat weer te geven als de figuur hiernaast.

In de opsomming op de volgende pagina wordt elk ontwikkelingsgebied kort nader verklaard.

- **Zelfbeeld**
De mate waarin kinderen zich bewust zijn van hun eigen bestaan, los van andere mensen. Kennis die het kind van zichzelf heeft, bijvoorbeeld uiterlijke kenmerken, gevoelens, eigenschappen, emoties en motieven.
- **Relatie met volwassenen**
Zich spontaan richten tot de leerkracht en andere volwassenen. Ontwikkeling van goede omgangsvormen.
- **Relatie met andere kinderen**
Vaardigheden als: contact zoeken, vriendjes maken, samenspelen. Dit vraagt van kinderen dat ze in staat zijn om zich te verplaatsen in de ander en rekening te houden met die ander. Dit vermogen neemt toe met de leeftijd.
- **Speel - en werkgedrag**
Alleen en samen met anderen met veel fantasie spelen. Zich kunnen verplaatsen in de rol van de ander en zich kunnen schikken naar spelregels.
- **Taakgerichtheid en zelfstandigheid**
Bereidheid tot het aanvaarden van een taak en de wil om deze overeenkomstig het doel ervan op eigen kracht af te maken.
- **Grote motoriek**
Bewegingen met het hele lichaam zoals lopen, klimmen, springen, evenwichtsbalk, vangen en gooien.
- **Kleine motoriek**
Activiteiten uitgevoerd met de vingers, handen, armen en ogen, zoals bijvoorbeeld het hanteren van voorwerpen, bouwen, tekenen, vouwen, knippen. Het potlood wordt vastgehouden tussen duim en wijsvinger en ondersteund door de middelvinger.
- **Tekenontwikkeling**
Hoe tekent het kind bekende voorwerpen (mensfiguur, huizen, dieren).
- **Visuele waarneming**
Verkennen en herkennen van betekenisvolle voorwerpen en abstracte vormen via de ogen; in werkelijkheid en aan de hand van afbeeldingen op papier.
- **Auditieve waarneming**
Onthouden van enkelvoudige en meervoudige opdrachten, rijmpjes en versjes. De verschillen en de overeenkomsten kunnen horen tussen woorden die op elkaar lijken: neus-reus. Goed kunnen luisteren.
- **Mondelinge taalontwikkeling**
Uitspraak, woordenschat, zinsbouw.
- **Beginnende geletterdheid**
Belangstelling voor geschreven taal ('lezen' van prentenboeken), inzicht in de relatie tussen gesproken en geschreven taal, belangstelling voor klanken en letters en het zelf maken/lezen van letters en woorden.
- **Lichaamsoriëntatie**
Kennis van de lichaamsdelen en van houdingen en bewegingen.
- **Ruimtelijke oriëntatie**
Relaties tussen het kind zelf en de omgeving (bijvoorbeeld: ik sta achter de stoel); leggen van relaties tussen voorwerpen uit de omgeving los van de eigen persoon (de stoel staat achter de tafel).
- **Tijdsoriëntatie**
Het begrijpen en gebruiken van allerlei tijdsaanduidingen zoals bijvoorbeeld: begrip van dag en nacht, weten wat de vaste activiteiten in een dag zijn, de dagen van de week kennen, enzovoort.
- **Beginnende gecijferdheid**
Verschillende manieren van hardop tellen en tellen van hoeveelheden. Weten wat erbij en eraf betekenen.

- **Logisch denken**
Vergelijken van hoeveelheden; voorwerpen in groepjes verdelen op basis van (wisselende) criteria.

Ontwikkelingsgebieden: 17 ontwikkelingslijnen

Van de 17 ontwikkelingsgebieden zijn ontwikkelingslijnen opgesteld. De ontwikkelingslijnen lopen van de leeftijd van 3 jaar tot 6,5 jaar en zijn opgedeeld in periodes van een half jaar. Bij elk tijdvak worden concrete voorbeelden genoemd van zichtbaar gedrag of verworven vaardigheden. Deze mijlpalen beschrijven per ontwikkelingsgebied de normale en gangbare ontwikkeling van een kind.

Op een vastgesteld moment bepaalt de leerkracht op grond van wat hij/ zij over de gehele periode gezien heeft per kind waar deze zich op de verschillende ontwikkelingslijnen bevindt. Deze beoordeling wordt gebaseerd op meerdere observaties in verschillende situaties en houdt rekening met de leeftijd van het kind. Het gaat om een gemiddelde indruk over een langere periode. Wanneer de ontwikkeling van een kind binnen de marge van plus en min 6 maanden rondom de kalenderleeftijd ligt wordt dit beschouwd als 'gemiddeld'. Kleuters ontwikkelen zich sprongsgewijs, op deze manier wordt recht gedaan aan de specifieke wijze van ontwikkelen van jonge kinderen.

Rapport

Gedurende het gehele schooljaar worden de kinderen systematisch geobserveerd. De observatiegegevens worden geregistreerd in het digitale programma KIIK! Webbased. Alle gegevens komen tezamen in het individuele rapport, dat er uitziet zoals in onderstaande afbeelding.

	Moment 1					
Datum	29-09-2009					
Basiskenmerken	+					
Gem. Betrokkenheidsscore	4,0					

Ontwikkelingslijnen

3;2	3;4	3;6	3;8	3;10	4	4;2	4;4	4;6	4;8	4;10	5	5;2	5;4	5;6	5;8	5;10	6	6;2	6;4	6;6	6;8	6;10	7
Zelfbeeld																							
Relatie met volwassenen																							
Relatie met andere kinderen																							
Spelontwikkeling																							

Op het individueel rapport worden de basiskenmerken beoordeeld met een +, ± of -. Bij een + zijn de basiskenmerken in voldoende mate aanwezig. Een ± of – geven aanleiding om te kijken of er mogelijk sprake is van risicofactoren. Wanneer hiervan volgens de leerkracht sprake is, verschijnen deze risicofactoren op het rapport. Ook de betrokkenheidsscore komt terug op het rapport. In bovenstaande afbeelding is goed te zien hoe de kalenderleeftijd van het kind (aangegeven met het rode pijltje) kan worden afgezet tegen de

ontwikkelingsleeftijd (aangegeven middels de ingekleurde rode balk).
Er is sprake van een achterstand of voorsprong wanneer het verschil tussen de kalenderleeftijd en ontwikkelingsleeftijd meer dan een half jaar bedraagt.